

The Effect of Project-Based Learning Approach on Entrepreneurship Skills in Teaching Social Studies: A Mixed Method Research¹

Battal Gazi Ülker (Öğretmen)

Ministry of National Education- Türkiye
ORCID: 0000-0002-1031-7162
bagaulker@gmail.com

Prof. Dr. Özlem Bektaş

Erzincan Binali Yıldırım University- Türkiye
ORCID: 0000-0001-9869-0115
obektas@erzincan.edu.tr

Abstract

This study examines the effect of the Project-Based Learning (PBL) Approach in Social Studies teaching on middle school students' entrepreneurship skills. The study uses a mixed method sequential explanatory design, combining qualitative and quantitative data collection techniques. "Entrepreneurship Scale for Secondary School Students" prepared by Eroğlu, Deveci, and Gürdoğan Bayır (2020) and the Personal Information Form prepared by the researchers were applied to collect quantitative data. Qualitative data were gathered through semi-structured interviews and interpreted through content analysis. An appropriate purposeful sampling method was used to select the participants for the study. Within this scope, one of the two classes studying in the 5th grade in a secondary school in the city center of Erzincan was chosen as the experimental group (N14) and the other as the control group (N14). While the classes were taught considering the scope of 4 projects prepared within the framework of the Project-Based Learning Approach under the titles of "I am Informed with Erzincan KOSGEB", "I Discover Erzincan OIZ", "I Produce-Sell" and "I Meet with Women Entrepreneurs" in the experimental group, curriculum was followed in the control group. The comparison of the scores of the pre-test and post-test applied to the experimental and control groups shows that the entrepreneurship skills of the students in the experimental group are statistically significantly different compared to students in the control group. Moreover, the content analysis of the qualitative data reveals that the Project Based Learning Approach is an effective method for learning more about creativity, innovation, risk-taking-courageousness, and familiarize students with professions via successful entrepreneurs. The study concludes that the Project-Based Learning Approach in teaching Social Studies can be an effective approach in upskilling secondary school students with entrepreneurship skills.

Keywords: Social studies, Project-based learning Approach, Entrepreneurship, Skill.

Suggested Citation

Ülker, B. G. & Bektaş, Ö. (2023). The Effect of Project-Based Learning Approach on Entrepreneurship Skills in Teaching Social Studies: A Mixed Method Research, *E-International Journal of Educational Research*, 14 (4), 264-287. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1293238>

**E-International Journal
of Educational
Research**

Vol: 14, No: 4, pp. 264-287

Research Article

Received: 2023-05-06
Accepted: 2023-07-25

¹ This study was produced from the master's thesis prepared by Battal Gazi Ülker under the supervision of Prof. Dr. Özlem BEKTAŞ

Extended Abstract

Problem: 21st century skills are among the indicators of qualifications sought after in the ever-changing global world. The ability of using such skills contributes to the individual's success. "Entrepreneurship", a dynamic skill, is one of the essential feature that individuals must acquire in the social and financial contexts. Entrepreneurs conduct not only such financial activities as establishing new businesses, providing employment, developing investment and Research and Development projects, creating new business lines, but also they benefit to society by participating in social activities to solve problems in the community and positively influence their environment without seeking any profit.

Entrepreneurship, which is defined as a management style, focuses on the pursuit of opportunities and steering the change. From a strategic perspective, entrepreneurship is a management approach that stands out as the management of an organization and can be learned (Wickham, 2001, pp. 2-3). Entrepreneurship education is a process that includes teaching entrepreneurial skills, abilities, competencies and survival skills in case of unemployment (Clifford, 2014, p. 3). Such process also helps realization of ideas via understanding and applying the business processes within the legal and ethical constraints (Quality Assurance Agency for Higher Education [QAA], 2018, s. 9). Entrepreneurship education, which includes the ability to transform individual ideas into action, is based on skills in creativity, innovation, risk-taking, achieving goals, planning and managing projects (Ukah & Atah 2021, s. 43). In addition, entrepreneurship education, which is a supportive element in increasing individuals' self-awareness and gaining experience in developing business projects, is carried out in two categories; first, technical training to ensure the continuity of the enterprise enhancing knowledge in economic and legal terms, and second, revealing and developing basic entrepreneurial personalities (Marangoz, 2016, s. 17). Entrepreneurship education is a gradual, practice-oriented and monodisciplinary process (Bijedić et al., 2019, s. 21), related to lifelong learning processes (European Commission, 2016, s. 21).

One of the basic skills that students are expected to acquire in the Social Studies Curriculum is entrepreneurship skills. Social Studies can be considered as a field that offers opportunities for raising courageous individuals with advanced production skills, self-confidence and sense of responsibility (Tarhan ve Kılıç, 2017, s. 1975). Indeed, Social Studies and entrepreneurship skills play an essential role in empowering young people in addition to contributing to the wealth of the nation through increased production activities (Edor, 2013, ss. 33-34).

This study examines the effect of Project-Based Learning Approach in teaching in Social Studies on the development of entrepreneurship skills of secondary school students. The following research questions were explored in the study:

Research questions to be answered based on quantitative data:

- 1- Do the entrepreneurial skills of the secondary school students change when self-awareness, risk-taking and opportunity evaluation are considered in teaching Social Studies through Project-Based Learning Approach?

Research questions to be answered based on qualitative data:

- 1- What is the reflection of project based learning approach on secondary school students' creative thinking skills?
- 2- What is the reflection of Project Based Learning Approach on secondary school students' innovative features?
- 3- What is the reflection of Project Based Learning Approach on secondary school students' characteristics of risk-taking and being courageous?
- 4-What is the reflection of Project Based Learning Approach on secondary school students' ability to identify the successful entrepreneurs and professions around them?

Method: A mixed method research design was applied in the study. A sequential explanatory research design was used through both quantitative and qualitative data (Creswell & Plano Clark, 2018, p. 195). The data were collected through the entrepreneurship scale, personal information form, and semi-structured interviews.

The participants, who were selected based on purposeful sampling, were 28 5th grade students, 13 male and 15 female, who study in a secondary school in the center of Erzincan in the 2021-2022 academic year. While 14 students, 7 females and 7 males, were in the experimental group, 14 students, 8 females and 6 males, were in the control group. Semi-structured interviews with all students (N= 28) were conducted to collect qualitative data. Qualitative data were analyzed through content analysis.

The experimental phase of the study continued for 21 lesson hours for 7 weeks. In this process, projects to gain entrepreneurship skills were prepared by the researcher within the framework of lesson plans based on the outcomes of the Social Studies course. First, the project titled "I am informed with Erzincan KOSGEB", provided students with information about KOSGEB, which has important research studies in the fields of entrepreneurship education and entrepreneurship supports. Indeed, within the scope of the project, the students had been aimed to be taken to the Erzincan KOSGEB provincial directorate and informed by the officials there, yet due to the pandemic, the expected visit could not be achieved and the interview data with the Erzincan KOSGEB provincial director was presented to the students. The students interpreted the information obtained from the presentation as a group and recorded them in their project diaries for the entrepreneurship newspaper they would write.

With the second project titled "I Discover Erzincan Organized Industrial Zone" project, "CTT Textile" and "Yedigün Dairy Products" companies in Erzincan Organized Industrial Zone were visited with students on different days. During the visit, while the students examined the production stages of the products one by one, they were also informed about the enterprises by the business owners themselves. The students recorded the information they obtained in their project diaries and created data for the entrepreneurship newspaper they would write.

As part of the third project, "I Produce-Sell", raw meatballs (Turkish version of steak tartare) prepared by the researchers were sold to the students and teachers at the school where the research was conducted. First, the materials required for making raw meatballs were determined with the students, the researchers purchased the necessary products together with the group leaders. Then, the raw meatballs were sold with the participation of the experimental group students. The income obtained from the sale was distributed to the students, enabling them to earn income in return for their work. The students recorded the information obtained throughout the entire process in their project diaries and created data for the entrepreneurship newspaper.

The fourth project was titled "Meeting with Women Entrepreneurs". As part of this project, a woman entrepreneur who opened her own business with the support she received from Erzincan KOSGEB was invited to the school where the research was conducted. The project groups asked pre-prepared questions to the female entrepreneur. The students visited the entrepreneur's business under the guidance of the researchers on a different day within the project dates and recorded their impressions and the information they obtained in their project diaries, while creating data for the entrepreneurship newspaper they would prepare.

The projects were prepared to make students be aware of entrepreneurship and its sub-skills. In this process, students formed 3 different project groups by using the names "Entrepreneurial Brains", "Entrepreneurial Children" and "Young Entrepreneurs". They kept project diaries for each project and prepared an entrepreneurship newspaper after conducting the projects and based on their diaries.

Findings: The results of the pre-test and post-test revealed that entrepreneurship skills of the experimental group students showed significant difference than the control group students. Considering the arithmetic mean of the scores obtained from the entrepreneurship scale regarding whether teaching Social Studies through Project-Based Learning Approach differs

according to the variables such as entrepreneurship skills, self-awareness, risk-taking and opportunity evaluation of the secondary school students, the post-test results show that the experimental group students show more increase in each variable compared to the control group results, although the pre-test results of the experimental group students and the control group students are close to each other.

The findings on the experimental group students as related to the effect of Project-Based Learning Approach on the secondary school students' creative thinking, innovativeness, risk taking and courage and recognizing successful entrepreneurs and professions reveal that the students made positive inferences about each variable and reached to the concepts associated to the sub-problems of the study related to the Project-Based Learning Approach in the emergence of entrepreneurial skills.

Implications: Social Studies course can be developed to include entrepreneurship education in terms of purpose, content, scope and outcomes.

- Organizations such as KOSGEB, TUBITAK, Public Banks, etc. that provide entrepreneurship education can be contacted to raise awareness of primary school students about entrepreneurship skills through activities and practices.
- Increasing the number of studies on the types of entrepreneurship in which primary school students are involved may have effective results in gaining entrepreneurship skills.
- Studies can be conducted on the effect of PBL Approach to familiarize with successful entrepreneurs and professions.
- Research studies which focuses on different teaching methods and techniques other than the PBL Approach can be conducted to provide entrepreneurship skills to students.

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Girişimcilik Becerilerine Etkisi: Bir Karma Yöntem Araştırması²

Battal Gazi Ülker (Öğretmen)

Millî Eğitim Bakanlığı- Türkiye
ORCID: 0000-0002-1031-7162
bagaulker@gmail.com

Prof. Dr. Özlem Bektaş

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi- Türkiye
ORCID: 0000-0001-9869-0115
obektas@erzincan.edu.tr

Özet

Bu araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme (PTÖ) Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin girişimcilik becerilerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda hem nitel hem de nicel veri toplama tekniklerinin birlikte kullanıldığı karma yöntem desenlerinden sıralı açıklayıcı karma desen kullanılmıştır. Nicel veri toplama aracı olarak, Eroğlu, Deveci ve Gürdoğan Bayır (2020) tarafından hazırlanan "Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Nitel veriler ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiş ve içerik analizi ile yorumlanmıştır. Araştırmada çalışma grubu seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bu kapsamda Erzincan il merkezinde bir ortaokulda 5. sınıfta öğrenim görmekte olan iki sınıftan biri deney grubu (N14), diğeri ise kontrol grubu (N14) olarak seçilmiştir. Uygulama sürecinde dersler deney grubunda Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı çerçevesinde hazırlanan "Erzincan KOSGEB ile Bilgileniyorum", "Erzincan OSB'yi Keşfediyorum", "Üretiyorum-Satıyorum" ve "Kadın Girişimcilerle Buluşuyorum" başlıkları altında 4 ayrı proje kapsamında işlenirken, kontrol grubunda ise öğretim programına uygun bir şekilde işlenmiştir. Araştırma sonucunda, deney ve kontrol grubu öntest ve sontest puanları karşılaştırıldığında, deney grubu öğrencilerinin girişimcilik becerilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın nitel boyutuna yönelik sonuçlara göre; Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının yaratıcılık, yenilikçilik, risk alma-cesaretli olma ve başarılı girişimciler ile meslekleri tanımada etkili bir yöntem olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, Sosyal Bilgiler öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının, ortaokul öğrencilerine girişimcilik becerilerini kazandırmada etkili bir yaklaşım olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı, Girişimcilik, Beceri.

**E-Uluslararası
Eğitim Araştırmaları
Dergisi**

Cilt: 14, No: 4, ss. 264-287

Araştırma Makalesi

268

Gönderim: 2023-05-06
Kabul: 2023-07-25

Önerilen Atıf

Ülker, B. G. ve Bektaş, Ö. (2023). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının Girişimcilik Becerilerine Etkisi: Bir Karma Yöntem Araştırması, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14 (4), 264-287. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1293238>

² Bu çalışma Battal Gazi Ülker tarafından Prof. Dr. Özlem BEKTAŞ danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Eğitim her ne kadar bireyi toplumun bir parçası haline getirme faaliyeti olarak görülse de toplumların ilerlemesinde bireylerin önemi de büyüktür (Toprakçı, 2016). Toplumların geleceğini inşa edecek olan bugünün öğrencileri ve onların akranları olan girişimci bireylerdir. Girişimcilik faaliyetleri önümüzdeki binyılı şekillendirecek yenilikleri getirirken aynı zamanda motivasyon ve enerji kaynağı sağlayan dinamik bir süreç olarak karşımıza çıkacaktır (Dollinger, 2007, s. 5). Eğitim sistemleri çağdaş özelliklere sahip bireyleri yetiştirmek için güncellenirken, aynı zamanda girişimcilik becerilerinin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi amaçlanmıştır (Akyürek ve Şahin, 2013, s. 52). Girişimci bireyler, yeni işletmelerin kurulması, istihdam sağlanması, yatırım ve ARGE projelerinin geliştirilmesi, yeni iş kollarının oluşturulması gibi pek çok sahada ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirmelerinin yanı sıra toplumsal problemlerin çözümüne yönelik sosyal faaliyetler içerisinde yer alarak kâr amacı gütmeyen çevrelerine önemli kazanımlar sağlamaktadırlar.

Girişimcilik

Girişimci kavramının kökeni; bir girişimcinin ticaret alanında bir proje üstlenmek amacıyla görevlendirildiği 17. yy. Fransa'sında ortaya çıkmıştır (Wickham, 2001, s. 5). Fransız iktisatçılar "girişimci" terimini ilk olarak 17. ve 18. yüzyıllarda kullanmışlardır. Terim 18. yy Fransız iktisatçısı Jean Baptiste Say'a dayanmaktadır. Fransızcada "taahhüt" anlamına gelmekle birlikte, sözcük, ilk kullanımlarında yeni bir şeyin keşfini, icat edilmesini veya değer yaratılmasını ifade etmiştir (Barendsen, 2004, s. 8). Fransız iktisatçı J. B. Say girişimci bireyi; "Ekonomik açıdan yetersiz olan unsurları daha yüksek oranda verim ve üretim alınan başka bir alana kaydıran kişi" olarak tanımlamıştır (Drucker, 1985, s. 21). Scarborough and Cornwall (2016, s. 30)'a göre girişimci, kazanç elde etme ve gelişme düşüncesiyle risk üstlenerek çevresindeki fırsatları gören ve bunlardan faydalanarak kaynakları bir araya getiren, yeni çalışma alanları yaratan kişidir.

Girişimcilik, bütün olarak yeniliğin sonuçlarını olumlu yönde geliştirecek ve maliyetleri en aza indirecek bir giriş oluşturulan kararlar, eylemler ve tepkiler kümesini içermektedir (Hisrich et al., 2017, s. 59). Girişimci davranış Schumpeter'in girişimci kavramıyla bağlantılıdır ve "fırsat tanıma yeteneği" ve "fırsatın değerlendirilmesi/ticarileştirilmesi" şeklinde iki temel unsura sahiptir (Alvarez et al., 2010, s. 28; Audretsch, 2012, s. 761). Çok disiplinli bir yapıya sahip olan girişimcilik ile ilişkili olarak, ekonomi, psikoloji ve sosyoloji bilimleri diğer disiplinlere oranla daha etkin disiplinler olarak öne çıkmaktadır (Mecek, 2013, s. 490).

Girişimciler yenilik ve yaratıcılığı kullanan, risk alarak, belirsizlikleri üstlenen ve iş dünyasının öncüleri olan sosyal yaşamın aktörleridir (Howard et al., 2016, s. 14). Girişimcilik, değer yaratma ve kişisel bir ödüle ulaşma hedefiyle yönlendirilen, mevcut kaynakları kullanarak verimi düşük olan bir durumdan yüksek üretkenlik alanına kaydırarak bir fırsatı tanıma sürecidir (Sommerrock, 2010, s. 68). Girişimcilik ile ilgili tanımda girişimci bir bireyde risk alma süreci göze çarpar (Bujor & Avasilcai, 2016, s. 25). Girişimcilik "yeni simyacılık (Gürdoğan, 2008, s.11), girişimci olma durumu" (TDK, 1998, s. 856), değerlendirilebilir kaynakları, kullanılabilir hale getiren dinamik süreç (Yüzbaşıoğlu, 2006, s. 234), risk üstlenme, fırsatları kazanca çevirme, yenilikleri keşfetme ve bunları uygulama (Bozkurt Çetinkaya, 2011, s. 5), üretim unsurlarını (emek, teknoloji, sermaye ve doğal kaynaklar) birleştirerek mal veya hizmet üretme (Taysı ve Canbaz, 2014, s. 59), kişinin kendi başına ya da bir organizasyona bağlı olarak, fırsatları belirleme, yeni bir değer yaratma veya ekonomik kazancı sağlamak için, fırsatı zorlama motivasyonu ve kapasitesi (Serhateri ve Coşkun, 2006, s. 111) olarak tanımlanır.

Girişimcilerin sahip oldukları belirli özellikler; risk alma yeteneği, başarı için ihtiyaç, kontrol odağı, özerklik arzusu, normalden farklılık, yaratıcılık ve fırsatçılık, sezgi kavramlarıdır. Girişimcinin bulunduğu duruma bağlı olarak ihtiyaç duyduğu ve öğrenilebilir 14 davranış; toplam bağlılık, kararlılık ve azim, başarmak ve büyümek, çevresindeki fırsatlara ve amaçlara yönelme, inisiyatif alma ve kişisel sorumluluk, gerçekçi farkındalık ve mizah duygusu, geribildirim, iç kontrol odağı, belirsizliğe karşı tolerans, hesaplanmış risk alma ve risk paylaşımı, yüksek güç ihtiyacı, doğruluk ve

güvenilirlik, kararlı ve sabırlı olma, başarısızlıktan ders çıkarmak, takım oluşturma ve kahraman yaratma şeklinde ifade edilmektedir (Kirby, 2004, ss. 511-513).

Girişimcilik Eğitimi

Girişimciliğin odak noktası, fırsatların peşinden koşma ve değişimi yönlendirmedir. Girişimcilik, stratejik perspektiften değerlendirildiğinde ise bir organizasyonun yönetimi olarak öne çıkan ve öğrenilebilen bir yönetim yaklaşımıdır (Wickham, 2001, ss. 2-3). Girişimcilik eğitimi, öğrencileri girişimcilik becerileri, yetenekleri ve yeterlilikleri ile işsizlik karşısında hayatta kalma becerileriyle donatıldığı (Clifford, 2014, s. 3), yasal ve etik kısıtlamalar dâhilinde iş süreçlerinin daha iyi anlaşılması ve uygulanması yoluyla fikirlerin gerçekleştirildiği bir süreçtir (Quality Assurance Agency for Higher Education [QAA], 2018, s. 9). İçeriğinde bireysel fikirleri eyleme dönüştürme yeteneği yer alan girişimcilik eğitimi, yaratıcılık, yenilikçilik, risk alma, hedeflere ulaşma, projeleri planlama ve yönetme becerisine dayanmaktadır (Ukah & Atah 2021, s. 43). Bunun yanı sıra bireylerin öz farkındalıklarının artırılmasında ve iş projeleri geliştirmeye yönelik tecrübe kazanmalarında destekleyici bir unsur olan girişimcilik eğitimi iki kategoride gerçekleştirilmektedir. Bu süreçte ilk olarak ekonomi terimleri ile hukuk terimleri bilgisi ve girişimin sürekliliğini sağlamaya yönelik teknik eğitim, ikinci olarak ise temel girişimci kişiliklerinin ortaya çıkarılıp geliştirilmesi söz konusudur (Marangoz, 2016, s. 17). Girişimcilik eğitimi, yaşam boyu öğrenme süreçleriyle ilgili (European Commission, 2016, s. 21), kademeli, uygulama odaklı ve monodisiplinerdir bir süreçtir (Bijedić, Ebbers et al., 2019, s. 21).

Girişimcilik eğitimi değerlendirmesi, ülke eğitim politikalarının özellikle bireyi vurgulayan vatandaşlık eğitiminin potansiyelini gerçekleştirmeye bağlanmaktadır. Girişimciliğin çekirdek kavramları da belirli değerler kadar sosyal yaşamın pozitif katkılarından yararlanmaya odaklanmaktadır. Çekirdek kavramların topluma yansımaları eğitim kanalıyla deneyimlenecek bilişsel ve duyuşsal kazanımlarla gerçekleşmektedir. Toplumlar arasındaki dengeyi sağlayan materyal ve kaynakların nasıl kullanılacağına bilinmesi ve bu kavramların öğretilmesi, öğrenme ile karakterize edilen durumların gerçekleştirilmesiyle mümkün olacaktır.

Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Girişimcilik Becerisi

Girişimci bireyler yetiştirmek yurttaş yetiştirme kapsamında ülke eğitim politikalarının amaçları içerisinde yer alırken, gelişmiş girişimcilik becerilerine sahip kişiler (Gömleksiz ve Kan, 2009, s. 45) ve bu kapsamda istenilen davranışlar; öğrencilerin etrafındaki fırsatları sezmeleri, fırsatlara dair plan ve proje yapabilmeleri, projeleri günlük yaşama uygulamaları, sürdürülebilir yaşam koşullarını geliştirilmeleri, çalışma hayatının ve sosyal yapının gereksinimlerine göre eğitilmeleri, eğitim aldıkları mesleklerde işe yerleştirilmeleri, meslekleriyle ilgili girişimci bir kişiliğe bürünmeleri, bu kişilik ve yetkinliklerle kendi çalışma ortamlarını oluşturmaları, böylelikle ülke ekonomisine katkı sağlamalarıdır (Akyürek ve Şahin, 2013, s. 52).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda öğrencilere aktarılmak istenilen temel becerilerden biri de girişimcilik becerisidir. Üretim becerileri ve özgüven duygusu gelişmiş, sorumluluk bilinci yüksek, geleceğe korkmadan bakan bireylerin yetiştirilmesi için Sosyal Bilgiler öğretimi oldukça yararlı fırsatlar sunan bir alan olarak değerlendirilebilir (Tarhan ve Kılıç, 2017, s. 1975). Nitekim gelişimsel roller bağlamında, Sosyal Bilgiler ve girişimcilik, artan üretim faaliyetleri yoluyla ulusun zenginliğine katkıda bulunarak gençlerin güçlendirilmesinde etkin rol oynamaktadır (Edor, 2013, ss. 33-34).

2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde diğer öğretim programlarında da olduğu gibi "Yetkinlikler" başlığı altında "inisiyatif alma ve girişimcilik" yetkinliğine yer verildiği görülmektedir. Ayrıca programda "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temel Beceriler" başlığı altında bulunan 8. maddede de "girişimcilik" becerisine yer verilmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017, ss. 8-9). 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın 4, 5, 6 ve 7. sınıflar bazında girişimcilik becerisi ile ilgili ders, sınıf düzeyi, öğrenme alanı ve kazanımlar ile ilgili değerlendirmeler bulunmaktadır. Bu kısımda çalışma grubu 5. Sınıf düzeyi olduğu için 5. Sınıf programında girişimcilik becerisinin durumuna yer verilmiştir.

Tablo 1. 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi girişimcilik becerisi

Ders	Sınıf	Öğrenme Alanı	Kazanım
Sosyal Bilgiler	5. Sınıf	Üretim, dağıtım ve Tüketim	SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanıır. SB.5.5.5.İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir. Farklı alanlarda yeni fikirler geliştiren başarılı girişimcilerin çalışmalarından örnekler verilerek öğrenciler yeni fikirler üretmeye teşvik edilir. Değişen toplumsal ilgi ve ihtiyaçlar araştırılarak bunları karşılamaya yönelik yenilikçi fikirler geliştirilir.

Kaynak: MEB, 2017, s. 18

Tablo 1’de yer alan, 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 5. Sınıf kapsamında öğrenme alanları ve kazanımlar değerlendirildiğinde “girişimcilik” becerisine yer verildiği görülmektedir. “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı açıklanırken “Bu öğrenme alanı işlenirken sorumluluk değeriyle iş birliği, yenilikçilik, girişimcilik ve araştırma gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır (MEB, 2017, s. 18), ifadesine yer verilmiştir. Ayrıca kazanımlar çevresinde “gelişen meslekleri tanıma”, “yenilikçi fikirler geliştirme” ve “çevresindeki girişimcileri tanıma” kavramlarını girişimcilik becerisi ile ilişkilendirilebilir. Bu bilgilerden yola çıkarak ilgili öğrenme alanında öğrencilerin doğrudan girişimcilik becerisini kazanmalarının öngörüldüğü ifade edilebilir.

Sosyal Bilgiler öğretim programı öğrencinin çevresindeki dünyayı anlamasını kolaylaştırır. Doğal olarak öğrencileri girişimcilik becerilerine maruz bırakmak, daha fazla fırsatın farkına varmalarını sağlarken; ayrıca inisiyatiflerini geliştirmelerine ve üstlendikleri her konuda daha yaratıcı ve özgüvenli olmalarına yardımcı olacaktır. Bu kazanımlar onlara iş yaratmada daha fazla sorumluluk alma ve sosyal açıdan sorumlu bir şekilde hareket etme fırsatı verecektir. Bahsi geçen bu kavramlar aynı zamanda Sosyal Bilgiler öğretim programı hedefleriyle de uyumludur (Clifford, 2014, ss. 6-7).

Yapılandırmacı anlayış çerçevesinde hazırlanan 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı birçok beceri, değer, bilgi ve öğretim yöntemini içermektedir (Dere ve Dinç, 2018, s. 119). Sosyal Bilgiler dersi, sorumluluk sahibi, milli ekonominin önemini bilen, mesleklerin gerekliliğine ve mesleklerin saygınlığına inanan, bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanan, iletişim becerileri gelişmiş, toplumsal problemlerin çözümüne yönelik fikirlerini açıkça ifade edebilen ve eleştirel düşünme becerisi gelişmiş bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (MEB, 2017, s. 8).

Girişimciliğin doğuştan gelmeyen sonradan öğrenilen bir beceri olduğu kabul gören bir anlayış olarak literatüre girmişken bu yönde küçük yaşlardan itibaren bu becerinin kazandırılması, sosyal ve ekonomik gelişimin sağlanmasında önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Bozkurt Çetinkaya, 2011, s.7). 2006 yılında, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi tarafından “Hayat Boyu Öğrenme için Anahtar Yetkinlikler Hakkında Tavsiye Kararı” kabul edilmiştir. Gelişen ekonomik ve teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek adına 2018 yılında Tavsiye Karar gözden geçirilerek güncellenmiştir. Güncellenen anahtar yetkinliklerden bir tanesi de girişimcilik kavramıdır (Mesleki yeterlilik Kurumu [MYK], 2018).

Sosyal Bilgiler dersinin günümüz bireylerini ve gelecek nesilleri yetiştirme üzerine yoğunlaşan öğrenci merkezli bir konumu bulunmaktadır. Değişen şartlara göre düşünme potansiyeli gelişmiş; karışıklıklar, çatışmalar, psikolojik süreçlere meydan okuyan insan profili önem kazanmıştır. Sosyal Bilgilerin arka planı içerisinde insanlığa hizmet etme çabası vardır. Girişimcilik özelinde izlenen detaylarla ilişkili olarak Sosyal Bilgiler öğretim programı incelendiğinde, okuryazarlık eğitimlerinden becerilere kadar uzanan değişime açık bir “geliştirme” planı olduğu görülmektedir. Öğretim programında aşama aşama dokümanlar incelendiğinde sınıf düzeylerinde çeşitli formlarda bir dizi kazanım içerisinde girişimcilik becerisini destekleyen güçlü kanıtlar tespit edilmiştir. Nitekim 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın özel amaçların birisi de “Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde milli ekonominin yerini kavramaları” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca aynı programda yer alan 27 temel beceriden

biri de "Girişimcilik" becerisidir. Girişimcilik becerisine 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanında yer verilmiştir (MEB, 2017, s. 8).

Sosyal Bilgiler Dersi ve Proje Tabanlı Öğreneme

Günümüz öğrenme kavramı, bireyin, bilgiye erişim yollarını bilmeyi, elde ettiği bilgileri değerlendirebilmeyi ve bu bilgiyi etkili bir şekilde kullanabilmeyi, kısacası bilgi okuryazarı olmalarını öngörmektedir (Erdem ve Akkoyunlu, 2002, ss. 2-3). Girişimcilik becerisi ile ilişkili olarak öğrencilere; bilgi, beceri, tutum ve değerler ilköğretim programlarında yer alan çoğu ders ile kazandırılmakla birlikte Sosyal Bilgiler dersinde özenle üzerinde durulması gereken bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretiminin öğrencilere kazandırması beklenen davranışlar değerlendirildiğinde, bireyin geçmişten günümüze, içinde yer aldıkları sosyal yapının etkin birer üyesi olarak yaşamlarına devam etmeleri için gerekli olan bilgi, becerileri ve tecrübelerle donatılmasının ön plana çıktığı görülmektedir (Deveci H. , 2015, s. 3).

Yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile güç kazanan "Yapılandırmacı Eğitim" anlayışı; geleneksel eğitimin aksine, öğrencinin öğrenme sürecinde aktif olduğu, öğrenmenin merkezinde öğrencinin olduğu bir eğitim anlayışını desteklemektedir (Özkaral ve Daş, 2022, s. 2611). Ayrıca Yapılandırmacı Yaklaşım, öğrenciyi öğrenme sürecinin merkezine yerleştirirken, öğretmenlerden, öğrencilerin kendi anlayışlarını inşa etmelerine yardımcı olabilecek öğretim tekniklerini oluşturmalarını istemektedir (Chen, 2003, s. 20). Yapılandırmacı eğitim anlayışı çerçevesinde kullanılan öğretim yaklaşımlarından birinin de PTÖ Yaklaşımı olduğu söylenebilir (Çakmak, Akgün ve Salur, 2021, s. 1228). Proje tabanlı öğrenme modeli; bireylerin eğitim ve çalışma hayatında, gündelik hayatla ilgili gerçekçi problemlerle yüzleşebilecekleri gibi sanal sorunlara disiplinler arası bir anlayışla kapsayıcı çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlayan bir yaklaşım olarak tanımlanabilir. PTÖ sürecinde öğretmen ya da lider, süreci takip ederek, müdahale etmesi gereken yerlerde rehberlik yapar. Araştırma süresinde öğrenme sürecinin temelinde grup üyeleri yer alır. Bu süreç içerisinde karşılıklı anlayış ve demokrasi bilinci geliştirilirken, grup üyeleri birbirleriyle üst düzey iletişim becerileri sergilerken değerlendirme süreç odaklı olarak yapılır (Özensoy, 2017, s. 167).

Sonuç olarak; Sosyal Bilgiler dersinin temelinde öğretmenin rehberliğinde, öğrencinin aktif bir şekilde öğrenme sürecine katıldığı, çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimleri çerçevesinde değerlendirip, sosyal ve kültürel değerler içinde düzenleyen, eleştirel düşünme becerisi gelişmiş, araştırmacı, yaratıcı, isabetli kararlar verebilen, bireyler yetiştirmeyi amaçladığı görülmektedir. Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı ise aynı şekilde öğretmenin rehber konumunda olduğu, öğrencinin aktif bir şekilde, bireysel ya da grup halinde deneyimlerine dayanarak, önceden belirlenmiş bir problem üzerinde çalıştığı bir öğrenme yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özellikler bakımından değerlendirildiğinde, 21. yüzyıl becerileri ve çağdaş öğretim yöntemleri açısından Sosyal Bilgiler dersi ile PTÖ Yaklaşımının hedeflerinin uyduğunu ve Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının kullanımının eğitim ve öğretim hedefleriyle birlikte girişimcilik becerisinin kazandırılmasında etkili bir yöntem olabileceği söylenebilir.

Bu çalışmada, yukarıda bahsedilen önem çerçevesinde Sosyal Bilgiler öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin girişimcilik becerilerinin gelişimine etkisinin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışmada şu alt problemlere cevap aranmıştır:

Nicel boyuta ilişkin alt problemler:

- 1- Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı ile Sosyal Bilgiler öğretiminin, ortaokul öğrencilerinin girişimcilik becerileri, öz farkındalık, risk alma ve fırsatları değerlendirme değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

Nitel boyuta ilişkin alt problemler:

- 1- Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerisine yansımaları nedir?
- 2- Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yenilikçilik özelliklerine yansımaları nedir?

- 3- Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin risk alma ve cesaretli olma özelliklerine yansımaları nedir?
- 4- Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin çevresindeki başarılı girişimcileri ve meslekleri tanıma becerisine yansımaları nedir?

YÖNTEM

1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, karma yöntem deseni kullanılmıştır. Karma yöntem deseni, araştırmacıların topladıkları verileri analiz ettikleri, bulguları birleştirdikleri hem nitel hem de nicel yaklaşımları tek bir çalışmada veya bir araştırmada kullanarak çıkarımlarda bulunduğu araştırma deseni olarak tanımlanmaktadır (Tashakkori & Creswell, 2007, s. 4). Leave (2017, s. 178), karma yöntem tasarımlarını, açıklayıcı sıralı, keşfedici sıralı, yakınsak veya eşzamanlı, içerisinde nicel araştırma barındıran nitel araştırma ve içerisinde nitel araştırma barındıran nicel araştırma olmak üzere 5 ayrı başlık altında toplamıştır. Araştırmada ilk olarak nicel verilerin toplanması ve analizi ile başlayan, ardından nicel sonuçları açıklamak veya genişletmek için nitel verilerin toplanması ve analizinin izlendiği sıralı açıklayıcı desen kullanılmıştır (Creswell & Plano Clark, 2018, s. 195).

Araştırmada öntest- sontest kontrol gruplu seçkisiz desen kullanılmıştır. Eğitim ve psikoloji çalışmalarında sıklıkla kullanılan bu desende, ilk aşamada daha önce belirlenen denek havuzundan seçkisiz atama ile iki grup oluşturulmaktadır. Deney ve kontrol gruplarının seçkisiz olarak belirlendiği bu desende her iki grup içinde, uygulama öncesinde bağımlı değişkenle ilgili ölçümleri alınır. Uygulama sürecinde etkisi test edilen deneysel işlem deney grubuna uygulanırken kontrol grubuna uygulanmaz. Son olarak grupların bağımlı değişkene ait ölçümleri eş değer ya da aynı ölçme aracı ile tekrardan elde edilir (Büyüköztürk ve ark., 2020, s. 212). Bu kapsamda araştırmanın bağımlı değişkenini öğrencilerin girişimcilik becerileri, bağımsız değişkeni ise deney grubuna uygulanan Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımıyken, kontrol grubunda ise "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanıdır.

Nitel araştırma, araştırmacının bir olayın araştırılmasını gerektiren sorunu incelediği araştırma türüdür. Nitel araştırmalar katılımcıların geniş kapsamlı, genel sorulara verdikleri cevaplara dayanmaktadır. Bu araştırma yönteminde, araştırmacı kelimelerden veya metinlerden oluşan verilerini toplar ve kelimeleri temalar için tanımlayıp analiz eder (Plano Clark & Creswell, 2014, s. 54). Araştırmada nitel veriler yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanarak içerik analizi yöntemi ile yorumlanmıştır. İçerik analizi, sözlü, görsel veya yazılı bilgilere dayalı geçerli çıkarımlar yapmak için belirli olayları tanımlamanın ve ölçmenin sistematik ve nesnel bir yolunu sağlayan bir araştırma yöntemidir. İçerik analizinin amacı; kategorilerle, veri kaynaklarını ilişkilendirerek elde edilen sonuçların kalitesini arttırmaktır. Mütevazı bir yöntem olan içerik analizi, tek başına veya diğer yöntemlerle birlikte kullanılabilir (Downe-Wamboldt, 1992, s. 314).

2. Çalışma Grubu

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde girişimcilik becerisine yönelik kazanımların daha çok 5 ve 6. sınıflarda yoğunlaştıkları görülmektedir. Araştırmanın deneysel bir çalışma olmasından dolayı deney ve kontrol gruplarına ihtiyaç duyulmuştur. Araştırmanın yapılacağı okulda 5. sınıfların 2, 6. sınıfların ise tek şube olduğundan, 5. sınıfların araştırmanın çalışma grubu olarak seçilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

Araştırmanın çalışma grubu, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kapsamında, 2021-2022 eğitim- öğretim yılında Erzincan merkezde bir ortaokulda öğrenim görmekte olan 13 erkek ve 15 kız, toplam 28, 5. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Uygun örnekleme yöntemi araştırmacının kolay bir şekilde ulaşabileceği örneklemden veri toplamasıdır (Büyüköztürk ve ark., 2020, s. 95). Deney grubu ve kontrol grubu 14'er öğrenciden oluşurken, deney grubunda 7 kız 7 erkek, kontrol grubunda ise 8 kız 6 erkek öğrenci bulunmaktadır. Araştırmanın nicel veriler tüm öğrencilerden (N= 28), nitel veriler ise deney grubunda yer alan öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilmiştir. Çalışmanın nitel verileri elde

etmek için örneklem seçiminde ise uygulama kapsamında deney grubuna katılım sağlayan öğrencilerden seçileceğinden amaçsal örnekleme yöntemlerinden benzeşik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Benzeşik örneklemenin yarı yapılandırılmış görüşmelerde tercih edilmesinin nedeni ise grup içi değişimin en aza indirildiği durumlarda kullanılmasının uygun olmasıdır (Büyüköztürk ve ark., 2020, s. 94).

3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada hem nicel hem de nitel boyuta yönelik veri toplama araçları birlikte kullanılmıştır.

3.1. Nicel Boyuta Yönelik Veri Toplama Araçları: Araştırmada nicel boyuta yönelik verilerin toplanmasında girişimcilik ölçeği kullanılmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin girişimcilik becerileri ölçeği kapsamında yapılan çalışmalarla ilgili alanyazın taraması yapılmıştır. Bu çalışmalarda verilerin ortaokul öğrencilerin girişimcilik becerilerini ölçmeye yönelik olmasına dikkat edilmiştir.

3.1.1. Girişimcilik Ölçeği: Araştırmada öğrencilerin girişimcilik becerilerini ölçmeye yönelik olarak Eroğlu ve ark., (2020) tarafından geliştirilen "Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği" (Ek 1) kullanılmıştır. Geliştirilen girişimcilik ölçeği öz farkındalık (13), risk alma (11) ve fırsatları değerlendirme (7) boyutları şeklinde üç boyuttan ve 31 maddeden oluşmaktadır. Her boyutun madde analizi değerlendirildiğinde "Öz farkındalık" boyutunun maddelerinin madde toplam korelasyonları, .19 ve .45 değerleri arasında, "Risk Alma" boyutunun .48 ve .60 değerleri arasında, "Fırsatları Değerlendirme" boyutunun ise .29 ve .47 değerleri arasında farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Maddeler değerlendirildiğinde, en düşük varyans, .10 ile 11 (39) iken, en yüksek varyans .49 ile 16 (35)'dir. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi χ^2/sd değeri 1.41 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğine yönelik Alpha değeri .90 olarak bulunmuştur. Alt boyutlara yönelik Cronbach Alpha katsayıları ise öz farkındalık .88, risk alma .88 ve fırsatları değerlendirme .76 olarak hesaplanmıştır.

3.2. Nitel Boyuta Yönelik Veri Toplama Araçları: Araştırmada nitel boyuta yönelik verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

3.2.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Araştırmada öğrencilere uygulanan 4 ayrı proje çerçevesinde yarı yapılandırılmış görüşme formuyla, girişimcilik becerisiyle alakalı olarak yaratıcı düşünme, yenilikçilik, çevresindeki başarılı girişimcileri ve meslekleri tanıma ile risk alma ve cesaretli olma becerilerine yönelik, öğrencilerin görüşleri belirlenirken, elde edilen verilerin nicel boyuttaki verileri desteklemesi amaçlanmıştır. Görüşme formunun hazırlama ve uygulama sürecinde alanyazın taraması kapsamında girişimcilik becerilerine yönelik temel özellikler belirlenmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda 30 sorudan oluşan taslak metin iki 5. Sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Taslak şeklindeki formun kapsam geçerliliğini belirlemek için alanında uzmanlaşmış konu alanı uzmanı (3), Türkçe uzmanı (1) ve bir ölçme değerlendirme alanı uzmanının (1) görüşleri alınmıştır. Geri dönütlerden elde edilen görüşler kapsamında sorular incelenerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda 28 sorudan oluşan taslak metin 4 ana soru ve bu ana sorular kapsamında 12 alt sorudan oluşan toplam 16 soruluk son hali verilmiştir.

İlk ana soru kapsamında; Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerileri üzerine yansması araştırılırken, bu soruyu destekleyici üç alt soru kapsamında; Başarılı bir girişimci, günlük hayatta problemlerin çözümünde kendi yöntemlerini kullanabilmeli mi? Neden ve nasıl. Başarılı bir girişimci, yeni fikirler üretebilmeli mi? Neden ve nasıl? Başarılı bir girişimci, hayal gücünü kullanarak yeni ürünler ortaya koymalı mı? Neden ve nasıl?

İkinci ana soru kapsamında; Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yenilikçilik özellikleri üzerine yansması araştırılırken, bu soruyu destekleyici üç alt soru kapsamında; Başarılı bir girişimci, karşılaştığı yeni bilgilere ilgiyle yaklaşmalı mı? Neden ve nasıl? Başarılı bir girişimci, çevresindeki fırsatları görebilmeli mi? Neden ve nasıl? Başarılı bir girişimci, toplumun ihtiyaçlarını fark edebilmeli mi? Neden ve nasıl?

Üçüncü ana soru kapsamında; Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin risk alma ve cesaretli olma özellikleri üzerine yansımaları araştırılırken, bu soruyu destekleyici üç alt soru kapsamında; Başarılı bir girişimci inisiyatif alabilmeli mi? Neden ve nasıl? Başarılı bir girişimci sorumluluk alabilmeli mi? Neden ve nasıl? Başarılı bir girişimci kendine güvenebilmeli mi? Neden ve nasıl?

Dördüncü ana soru kapsamında; Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin çevresindeki başarılı girişimcileri ve meslekleri tanımaya yansımaları araştırılırken, bu soruyu destekleyici üç alt soru kapsamında; Başarılı bir girişimci iyi bir gözlemci olmalı mı? Neden ve nasıl? Başarılı bir girişimci tecrübe sahibi olmalı mı? Neden ve nasıl? Başarılı bir girişimci çevresindeki rol modelleri örnek almalı mı? Neden ve nasıl?

Açık uçlu soruların kullanıldığı yarı yapılandırılmış görüşme formuyla PTÖ Yaklaşımı, girişimcilik becerisi ve bunlar arasındaki ilişkiye yönelik ayrıntılı bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler, 30-35 dk arasında sürmüştür. Görüşme soruları araştırmacı tarafından yöneltilirken, görüşmecilerden alınan izinler doğrultusunda görüşmeye yönelik ses kayıtları alınmış daha sonra bu kayıtlar yazılı hale getirilerek, elde edilen veriler içerik analizi ile yorumlanmıştır.

Araştırmada iç geçerliği arttırabilmek ve gözlemcilerin ön yargılarının araştırmaya yansımalarını engellemek için araştırmacı tarafından görüşmelerden elde edilen kayıtlar özenle okunmuş, tema ve kategoriler belirlenmiştir. Araştırmacıların ayrı ayrı elde etmiş oldukları veriler tutarlılık bakımından karşılaştırılmış, ayrıca bağımsız bir araştırmacı tarafından sonuçlar değerlendirilmiş, uyumu kontrol edilmiştir. Tutarlılık, uyum ve kontrol değerlendirmesi sonucunda ayrı ayrı yapılan analiz sonuçlarına göre karşılaştırmada görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği $\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$ formülü dikkate alınarak (Miles ve Huberman, 1994) $\text{Güvenirlilik} = \frac{60}{60 + 2} = 0.97$ olarak hesaplanmıştır.

4. Verilerin Toplanma Süreci

Araştırmanın uygulaması 2021-2022 eğitim-öğretim yılı 2. döneminde "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanında 5. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında, uygun örnekleme ile bir sınıf deney grubu (N14) bir sınıf kontrol grubu (N14) olarak seçilmiştir. Sınıf mevcudu toplam 30 kişi olmasına rağmen, deney grubundan bir öğrencinin uygulama döneminde devamsızlık yapması, kontrol grubundan bir öğrencinin de kaynaştırma öğrencisi olmasından dolayı iki öğrenci araştırmaya katılım sağlayamamıştır. Araştırma kapsamında deney grubuna PTÖ Yaklaşımı çerçevesinde 4 ayrı proje 7 hafta süresince uygulanırken, kontrol grubuna ise öğretim programına uygun şekilde dersler işlenmiştir. Araştırma verileri, girişimcilik ölçeği ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin toplanmasında, çalışma gruplarına uygulanan öz farkındalık, risk alma ve fırsatları değerlendirme boyutlarından oluşan girişimcilik ölçeği öntest ve sontest olarak uygulanmıştır. Ayrıca öğrencilerin girişimcilik becerilerini derinlemesine inceleyebilmek için deney grubuna araştırma uygulaması sonunda yarı yapılandırılmış görüşme formları gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın deneysel aşamasında, içerik olarak Sosyal Bilgiler dersi kazanımları temel alınarak, araştırmacı tarafından hazırlanan ders planları çerçevesinde, girişimcilik becerilerini kazandırmaya yönelik projeler hazırlanmıştır. İlk olarak "Erzincan KOSGEB ile Bilgileniyorum" başlıklı proje ile öğrencilerin girişimcilik eğitimi ve girişimcilik destekleri alanlarında önemli çalışmaları olan KOSGEB hakkında bilgi edinmeleri sağlanmıştır. Esasında proje kapsamında öğrencilerin Erzincan KOSGEB il müdürlüğüne götürülerek buradaki yetkililer tarafından bilgilendirilmeleri amaçlanırken, araştırma sürecinin salgın dönemine gelmesinden dolayı ziyaret gerçekleşmeyip, Erzincan KOSGEB il müdürü ile görüşülerek, elde edilen veriler sunum haline getirilmiş ve öğrencilere sunulmuştur. Öğrenciler bu sunumdan elde ettikleri verileri grup olarak yorumlamış ve yazacakları girişimcilik gazetesi için proje günlüklerine kaydetmişlerdir. İkinci proje başlığımız olan "Erzincan OSB'yi Keşfediyorum" projesiyle Erzincan Organize Sanayi Bölgesinde Bulunan "CTT Tekstil" ve "Yedigün Süt Ürünleri" firmalarına farklı günlerde öğrencilerle birlikte ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte öğrenciler üretilen ürünlerin üretim aşamasını tek tek incelerken, bizzat işletme sahipleri tarafından işletmeler hakkında bilgilendirilmişlerdir. Öğrenciler

elde ettikleri bilgileri proje günlüklerine kaydederek, yazacakları girişimcilik gazetesi hakkında veri oluşturmuşlardır.

Üçüncü proje "Üretiyorum-Satıyorum" projesiyle araştırmacı tarafından hazırlanan çığ köfteler, araştırmacının gerçekleştirildiği okulda bulunan öğrenci ve öğretmenlere satılmıştır. İlk olarak çığ köfte yapımında gerekli olan malzemeler öğrencilerle tespit edildikten sonra, grup liderleri ile birlikte araştırmacı tarafından gerekli ürünler satın alınmıştır. Ardından hazırlanan çığ köfteler deney grubu öğrencilerinin katılımıyla satılmıştır. Satıştan elde edilen gelir öğrencilere dağıtılarak, öğrencilerin yaptıkları iş karşılığında kazanç elde etmeleri sağlanmıştır. Öğrenciler tüm süreç boyunca elde ettikleri bilgileri proje günlüklerine kaydederek, girişimcilik gazetesi için veri oluşturmuşlardır. Dördüncü proje ise "Kadın Girişimcilerle Buluşuyorum" başlığı altında gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Erzincan KOSGEB'den aldığı destek ile kendi işletmesini açan bir kadın girişimci, araştırmacının yapıldığı okula davet edilerek, öğrencilerle bir araya getirilmiştir. Proje grupları daha önceden hazırladıkları soruları kadın girişimciye yönlendirerek birtakım bilgilere ulaşmaya çalışmışlardır. Proje tarihleri içinde farklı bir günde araştırmacının rehberliğinde, girişimcinin işletmesini ziyaret eden öğrenciler izlenimlerini ve elde ettikleri bilgileri proje günlüklerine kaydederken, hazırlayacakları girişimcilik gazetesi için veri oluşturmuşlardır.

Hazırlanan projeler ile öğrencilerin girişimcilik ve girişimcilik ile ilgili alt becerilerin farkına varmaları amaçlanmıştır. Öğrenciler bu süreçte "Girişimci Beyinler", "Girişimci Çocuklar" ve "Genç Girişimciler" isimleriyle 3 ayrı proje grubu oluşturarak, gerçekleştirilen her bir projede proje günlükleri tutmuşlar ve bu günlüklerden yola çıkarak projelerin bitiminde girişimcilik gazetesi hazırlamışlardır. Proje grupları hazırlamış oldukları girişimcilik gazetelerini, proje çalışmaları tamamlandıktan sonra grup liderleri tarafından akıllı tahta aracılığıyla tüm sınıfa sunulmuş, ürünlerini ortaya koymuşlardır. Sunumlar sonrasında araştırmacı tarafından proje değerlendirme ölçeği kapsamında çalışmalar değerlendirilirken ayrıca öğrenciler de süreç sonunda "Grup İçi Değerlendirme Formu" ve "Öğrenci Öz Değerlendirme Formu" kullanarak proje değerlendirme süreci ile ilgili gerekli değerlendirmeleri yapmışlardır. Projelerin uygulama takvimi ve süreleri Tablo 2'de şu şekilde belirlenmiştir:

Tablo 1: Proje takvimi

21-25 Şubat	28 Şubat- 11 Mart	14 Mart- 25 Mart	28 Mart- 8 Nisan
Erzincan KOSGEB ile Bilgileniyorum	Erzincan OSB'yi Keşfediyorum	Üretiyorum-Satıyorum	Kadın Girişimcilerle Buluşuyorum

5. Araştırma izni

Bu çalışma için etik kurul onayı Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun (Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu) 30/12/2021 tarihli ve 12/07 numaralı kararı ile alınmıştır.

6. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen nicel verilerin analizinde, SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Analizlerde hangi testlerin kullanımına yönelik olarak normallik testi uygulanmış, normallik testi sonuçlarına göre parametrik veya parametrik olmayan testlerin kullanımına karar kılınmıştır. Bu bağlamda verilerin Normal dağılım gösterip göstermediğine yönelik yapılan testte; katılımcı sayısı 50'den büyük ise Kolmogorov Smirnov testi, katılımcı sayısı 50'den küçük ise Shapiro-Wilk testi kullanılmaktadır. Bu bağlamda Shapiro-Wilk testinden elde edilen sonuçlara göre, p anlamlılık değeri 0,05'ten küçük olmasından dolayı verilerin normal dağılım göstermediği anlaşılmıştır. Bunun sonucunda parametrik olmayan testlerden, Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi katılımcılardan elde edilen veri setinin analizinde kullanılmıştır.

Araştırmada nitel verilerin analizinde kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Gönüllülük esaslı çerçevesinde yapılan görüşmeler, 14 öğrencinin onayı alınarak ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Ardından kaydedilen sözel veriler, ayrıntılı bir şekilde transkript edilmiştir. Elde edilen yazılı dokümanların incelenmesi sonucunda içerik analizi ile geçici kod ve kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler ve kodlar 2 alan

uzmanı ile değerlendirilmiş ve değerlendirmeler sonucunda tekrardan oluşturularak, asıl kategori ve kodlar belirlenerek, elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

BULGULAR

1- Nicel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmada girişimcilik ölçeği ve kişisel bilgi formundan elde edilen sonuçlara ilişkin bulgular aşağıda açıklanmaktadır. Araştırmada ilk olarak deney ve kontrol gruplarının denk olup olmadıklarına yönelik "Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi" sonuçları değerlendirilmiştir.

1.1. Öğrencilerin 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi ve Yıl Sonu Başarı Puanları: Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dördüncü sınıf yılsonu ve Sosyal Bilgiler başarı puan ortalaması bakımından denk olup olmadıklarının karşılaştırıldığı t-testi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Deney ve kontrol grupları yılsonu ve sosyal bilgiler puanları wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Sontest-Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Deney Yılsonu Negatif Sıra	14	7,57	53,00	-,031	,975
Kontrol Yılsonu Pozitif Sıra	14	7,43	52,00		
Eşit	0	-	-		
Deney Sosyal Negatif Sıra	14	6,81	54,50	-,126	,900
Kontrol Sosyal Pozitif Sıra	14	8,42	50,50		
Eşit	0	-	-		

Deney ve kontrol gruplarının yılsonu başarı puanları ve sosyal bilgiler başarı puanlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir. Araştırma sonuçları deney ve kontrol gruplarının yılsonu puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir, $z = ,031$, $p > ,05$. Araştırma sonuçları deney ve kontrol gruplarının sosyal bilgiler dersi puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir, $z = ,126$, $p > ,05$. Bu durum deney ve kontrol gruplarının akademik başarı düzeyleri açısından farklılığın olmadığını göstermektedir. Bu durum deney ve kontrol gruplarının 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi başarı puan ortalaması bakımından denk oldukları söylenebilir.

1.2. Deney ve Kontrol Grupları Öntest Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları: Deney ve kontrol gruplarının öntestleri arasındaki anlamlı olup olmadığına yönelik yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Deney ve kontrol gruplarının öntest wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Deney öntest-Kontrol Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	6 ^a	7,17	43,00	,175 ^b	,861
Pozitif Sıra	7 ^b	6,86	48,00		
Eşit	1	-	-		

Deney ve Kontrol gruplarının öntest puanlarının arasında anlamlı bir farklılık göstermediğine yönelik Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre araştırmaya katılan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin öntest puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir, $z = ,175$, $p > ,05$.

1.3. Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest ve Sontest Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımıyla öğrencilere girişimcilik becerisinin kazandırılmasına yönelik deney sontest ve öntest ile kontrol sontest ve öntest ortalama puanları arasındaki farkın anlamlılığı için yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları aşağıdaki Tablo 5 ve 6' da verilmiştir.

Tablo 5. Deney grubu öntest ve sontest puanları arasındaki farkın anlamlılığı için yapılan wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Sontest-Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Deney Sontest Negatif Sıra	3 ^a	2,00	6,00	-2,921 ^b	,003
Deney Öntest Pozitif Sıra	11 ^b	9,00	99,00		
Eşit	0 ^c				

Deney grubu öğrencilerinin öntest- sontest girişimcilik becerilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir. Analiz sonuçları deney grubu öğrencilerinin girişimcilik ölçeği testinden aldıkları deney öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, $z=2.92$, $p<.05$. Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamları dikkate alındığında, gözlenen bu farkın negatif sıralar, yani sontest puanı lehinde olduğu görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Kontrol grubu öntest ve sontest puanları arasındaki farkın anlamlılığı için yapılan wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Sontest-Öntest		n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Kontrol Sontest	Negatif Sıra	5 ^d	5,80	29,00	-1,477 ^b	,140
Kontrol Öntest	Pozitif Sıra	9 ^e	8,44	76,00		
	Eşit	0 ^f				

Kontrol grubu öğrencilerinin öntest- sontest girişimcilik becerilerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 1.6'da verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kontrol grubu öğrencilerinin girişimcilik ölçeği testinden aldıkları deney öncesi ve deney sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir, $z= 1.47$, $p> 05$.

Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı ile Sosyal Bilgiler öğretiminin, ortaokul öğrencilerinin girişimcilik becerileri, öz farkındalık, risk alma ve fırsatları değerlendirme değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğine yönelik girişimcilik ölçeğinden elde edilen puanların aritmetik ortalaması Tablo 7 ve 8'de verilmiştir.

Tablo 7. Deney grubu boyutlarına göre girişimcilik ölçeğinden alınan puanların aritmetik ortalaması

	Düzelere Göre Ölçekten Alınabilecek Puanlar	En yüksek	En düşük	\bar{x}
Deney öntest				
Öz farkındalık	13-25 (Düşük) 26-38 (Orta) 39-52 (Yüksek)	47,00	32	42,2857
Risk Alma	11-21 (Düşük) 22-32 (Orta) 33-44 (Yüksek)	39,00	24	32,3571
Fırsatları değerlendirme	7-13 (Düşük) 14-20 (Orta) 21-28 (Yüksek)	27,00	16	21,7857
Toplam	31-61 (Düşük) 62-92 (Orta) 93-124 (Yüksek)	113	77	96,4286
Deney sontest				
Öz farkındalık	13-25 (Düşük) 26-38 (Orta) 39-52 (Yüksek)	49,00	38	45,1429
Risk Alma	11-21 (Düşük) 22-32 (Orta) 33-44 (Yüksek)	40,00	30	36,7143
Fırsatları değerlendirme	7-13 (Düşük) 14-20 (Orta) 21-28 (Yüksek)	27,00	21	23,8571
Toplam	31-61 (Düşük) 62-92 (Orta) 93-124 (Yüksek)	116	95	105,7143

Tablo 7 incelendiğinde girişimcilik ölçeğinin "öz farkındalık" boyutunun puanları değerlendirildiğinde 13-25 arasındaki değerler düşük, 26-38 arasındaki değerler orta, 39-52 arasındaki değerler yüksek düzey olarak görülmektedir. Deney grubu öz farkındalık öntest sonuçları incelendiğinde ($\bar{x}=42,2857$) öz farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Deney grubu "öz farkındalık" sontest sonuçlarına bakıldığında ($\bar{x}=45,1429$) öz farkındalık düzeylerinin, öntest sonuçlarına göre anlamlı bir şekilde arttığı söylenebilir. Ölçeğin "risk alma" boyutundaki puanların grup sırasına bakıldığında 11-21 arasındaki değerler düşük, 22-32

arasındaki değerler orta ve 33-44 arasındaki değerler yüksek düzey olarak görülmektedir. Deney grubu "risk alma" öntest sonuçları incelendiğinde ($\bar{x}=32,3571$) risk alma düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Deney grubu "risk alma" sontest sonuçlarına bakıldığında ($\bar{x}=36,7143$) risk alma düzeylerinin, öntest sonuçlarına göre anlamlı bir şekilde arttığı söylenebilir.

Ölçeğin "fırsatları değerlendirme" boyutunda yer alan puanların sıralaması değerlendirildiğinde, 7-13 arasındaki değerler düşük, 14-20 arasındaki değerler orta ve 21-28 arasındaki değerler yüksek düzey olarak görülmektedir. Deney grubu "fırsatları değerlendirme" öntest sonuçları incelendiğinde ($\bar{x}=21,7857$) fırsatları değerlendirme düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Deney grubu "fırsatları değerlendirme" sontest sonuçlarına bakıldığında ($\bar{x}=23,8571$) fırsatları değerlendirme düzeylerinin, öntest sonuçlarına göre anlamlı bir şekilde arttığı söylenebilir.

Ölçeğin toplam puanındaki değerlere bakıldığında 31-61 arasındaki değerler düşük, 62-92 arasındaki değerler orta, 93-124 arasındaki değerler ise yüksek düzey olarak görülmektedir. Deney grubu öğrencilerin girişimcilik ölçeğinde aldıkları öntest toplam puanlarına bakıldığında ($\bar{x}=96,4286$) girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Deney grubu öğrencilerin sontest toplam puanlarına bakıldığında ($\bar{x}=105,7143$) olarak görülmektedir.

Tablo 8: Kontrol Grubu Boyutlarına Göre Girişimcilik Ölçeğinden Alınan Puanların Aritmetik Ortalaması

	Düzelere Göre Ölçekten Alınabilecek Puanlar	En yüksek	En düşük	\bar{x}
Kontrol öntest				
Öz farkındalık	13-25 (Düşük) 26-38 (Orta) 39-52 (Yüksek)	50,00	34,00	42,7143
Risk Alma	11-21 (Düşük) 22-32 (Orta) 33-44 (Yüksek)	40,00	24,00	33,0000
Fırsatları değerlendirme	7-13 (Düşük) 14-20 (Orta) 21-28 (Yüksek)	26,00	18,00	21,6429
Toplam	31-61 (Düşük) 62-92 (Orta) 93-124 (Yüksek)	114,00	80,00	97,3571
Kontrol Sontest				
Öz farkındalık	13-25 (Düşük) 26-38 (Orta) 39-52 (Yüksek)	49,00	33,00	43,5714
Risk Alma	11-21 (Düşük) 22-32 (Orta) 33-44 (Yüksek)	43,00	31,00	35,5000
Fırsatları değerlendirme	7-13 (Düşük) 14-20 (Orta) 21-28 (Yüksek)	27,00	17,00	22,0000
Toplam	31-61 (Düşük) 62-92 (Orta) 93-124 (Yüksek)	113,00	85,00	101,0714

Kontrol grubu öz farkındalık öntest sonuçları incelendiğinde ($\bar{x}=42,7143$) öz farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Öz farkındalık sontest sonuçlarına bakıldığında ($\bar{x}=43,5714$) öz farkındalık düzeylerinin, öntest sonuçlarına göre anlamlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Kontrol grubu "risk alma" öntest sonuçları incelendiğinde ($\bar{x}=33,0000$) risk alma düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Risk alma sontest sonuçlarına bakıldığında ise ($\bar{x}=35,5000$) risk alma düzeylerinin, öntest sonuçlarına göre anlamlı bir şekilde arttığı gözlemlenmektedir.

Kontrol grubu "fırsatları değerlendirme" öntest sonuçları incelendiğinde ($\bar{x}=21,6429$) fırsatları değerlendirme düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Fırsatları değerlendirme sontest sonuçlarına bakıldığında ($\bar{x}=22,0000$) fırsatları değerlendirme düzeylerinin, öntest sonuçlarına göre anlamlı bir şekilde arttığı söylenebilir.

Ölçeğin toplam puanındaki değerlere bakıldığında 31-61 arasındaki değerler düşük, 62-92 arasındaki değerler orta, 93-124 arasındaki değerler ise yüksek düzey olarak görülmektedir.

Kontrol grubu öğrencilerin girişimcilik ölçeğinde aldıkları öntest toplam puanlarına bakıldığında ($\bar{x}=97,3571$) girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Kontrol grubu öğrencilerin sontest toplam puanlarına bakıldığında ($\bar{x}=101,0714$) olarak görülmektedir. Sonuç olarak kontrol grubu öğrencilerinin her boyutta öntest ortalamaları olarak deney grubu öğrencilerine yakın oldukları görülmektedir. Ancak sontest ve toplam sontest sonuçlarına göre deney grubu öğrencilerinin bütün boyutlarda kontrol grubu sonuçlarına göre daha fazla artış gösterdiği söylenilebilir.

2- Nitel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmanın nitel boyutuna yönelik olan alt problemlerinden, "Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerileri üzerine etkisi nedir? Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yenilikçilik özellikleri üzerine etkisi nedir? Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin risk alma ve cesaretli olma özellikleri üzerine etkisi nedir? Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin çevresindeki başarılı girişimcileri ve meslekleri tanımayaya etkisi nedir?" alt problemlerine yanıt aramak için kullanılmıştır.

2.1. PTÖ Yaklaşımının Yaratıcı Düşünme Becerisine Yansımaya Yönelik Öğrenci

Algıları: PTÖ Yaklaşımının yaratıcı düşünme becerisinin gelişimine yönelik öğrenci algıları Tablo 9' da verilmiştir.

Tablo 9. PTÖ yaklaşımının yaratıcı düşünme becerisine yönelik öğrenci algıları

Kategori	Kod Adları	Dağılım (f)
Yaratıcı düşünme	Yeni fikirler edinir	7
	Yeni ürünler geliştirir	4
	Hayal gücü gelişir	3
	Yeni işler kurar	1
Toplam		15

Tablo 9'da öğrencilerin Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının yaratıcı düşünme becerilerine yansımaya yönelik algıları aktarılmıştır. Yaratıcı düşünme ana kategorisi, "yeni fikirler edinir", "yeni ürünler geliştirir", hayal gücünü geliştir", "yeni işler kurar" şeklinde 4 alt kategoriye ayrılmıştır. Öğrencilerin Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerileri üzerine etkisi ile ilgili görüşlerinde "yeni fikirler edinir (f=7)" alt kategorisinde yoğunlaştıkları görülürken, "yeni ürünler geliştirir (f=4)" ve "hayal gücü gelişir (f=3)" alt kategorilerinin de öğrenci görüşlerinde yer aldığı görülmüştür.

Öğrencilerin Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerine yansımaya ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde; "Ö3: Yapılan projelerle, öğrencileri düşündürerek, gittiğimiz yerlerde gördüğümüz ürünlerin daha iyisini ortaya koyabiliriz." ifadelerini kullanarak yeni ürünler geliştirebileceğinden bahsederken, PTÖ "Ö5: ile yapılan projelerle farklı yerleri gezerek, oradaki çalışmalarını görerek gelecekte biz de böyle şeyler yapabiliriz. Böylece yaratıcı oluruz." şeklinde ifade ederek yaratıcı olma ve yeni işler kurma kavramlarını vurgu yaptığını görmekteyiz. "Ö14 ise: PTÖ ile hem girişimcilik becerisi kazanıyoruz hem daha bilgili hale geliyoruz hem de hayal gücümüz gelişiyor. Proje tabanlı öğrenme ile yapılan etkinlikler bizi eğlendirirken aynı zamanda daha bilgili insanlar haline getirebilir." şeklinde düşüncelerini ortaya koyarak, hayal gücünün gelişmesi ve yeni bilgiler edinme kavramlarına vurgu yaptığını söyleyebiliriz.

2.2. PTÖ Yaklaşımının Yenilikçilik Becerisine Yansımaya Yönelik Öğrenci Algıları:

Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yenilikçilik becerilerine yönelik öğrenci algıları Tablo 10' da verilmiştir.

Tablo 10. PTÖ yaklaşımının yenilikçilik becerilerine yönelik öğrenci algıları

Kategori	Kod Adları	Dağılım (f)
Yenilikçilik	Yeni bilgiler edinir	8
	Yeni ürünler ortaya koyar	7
	Düşünme becerileri gelişir	1
	Deneyim kazanır	1
Toplam		17

Tablo 10'da öğrencilerin, Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yenilikçilik becerilerine yansımaya yönelik algıları aktarılmaya çalışılmıştır. Yenilikçilik ana kategorisinin, "yeni bilgiler edinir (f=8)", "yeni ürünler ortaya koyar (f=7)", "düşünme becerileri gelişir (f=1)", "deneyim kazanır (f=1)" şeklinde 4 alt kategoriye ayrılmıştır. Öğrencilerin, Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yenilikçilik becerileri üzerine etkisi ile ilgili olarak "yeni bilgiler edinmek (f=8)", "yeni ürünler ortaya koymak (f=7)" alt kategorilerinde yoğunlaştıkları görülmektedir.

Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yenilikçilik becerilerine yansımaya ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde; "Ö5: PTÖ ile hayal gücü gelişir, yeni fikirler üretebilir, düşünme becerileri gelişir. Çevresini gözlemleyebilir ihtiyaçları belirleyebilir ve çevresine faydası olur." ifadelerini kullanarak yenilikçilik becerisini bireysel ve çevresel fayda kavramlarıyla ilişkilendirdiği söylenebilirken, "Ö9: Bence vardır. Eski bir cihazı yenileyebilir ve daha kullanışlı bir hale getirebilir. Proje tabanlı öğrenme yoluyla gruplara ayrılarak, nasıl grup olacağımızı öğrenir, birlik ve beraberlik içinde daha yenilikçi olabiliriz." ifadesini kullanarak PTÖ ile yenilikçilik kavramı arasındaki ilişkiyi ürün geliştirme kavramı ile ilişkilendirdiğini görmekteyiz. "Ö11 ise: PTÖ yenilikçi olmamızı etkiler. Örneğin biz yaptığımız projelerle süt fabrikasını ziyaret ettik, yağurduğun nasıl yapıldığını öğrendik." Böylece yeni bilgiler öğrendik, ifadeleri kapsamında PTÖ ile yenilikçilik kavramı arasındaki ilişkiyi yeni bilgiler edinme kapsamında ilişkilendirdiğini söyleyebiliriz.

2.3. PTÖ Yaklaşımının Risk Alma ve Cesaretli Olma Becerilerine Yönelik Öğrenci

Algıları: PTÖ Yaklaşımının Risk Alma ve Cesaretli Olma Becerilerine Etkisine Yönelik öğrenci algıları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. PTÖ yaklaşımının risk alma ve cesaretli olma özelliklerine yönelik öğrenci algıları

Kategori	Kod Adları	Dağılım (f)
Risk alma ve cesaretli olma	Risk almayı ve cesaretli olmayı öğreniriz	14
Toplam		14

Tablo 11'de öğrencilerin Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin risk alma ve cesaretli olma özelliklerine yansımaya yönelik algıları aktarılmaya çalışılmıştır. Risk alma ve cesaretli olma ana kategorisi, "risk almayı ve cesaretli olmayı öğreniriz (f=14)" alt kategorisi şeklinde 1 kategoriden oluşmuştur. Öğrencilerin hepsi Proje tabanlı öğrenme ile "risk almayı ve cesaretli olmayı öğreniriz (f=14)" alt kategorisinde yoğunlaşmışlardır.

Öğrencilerin, Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin risk alma ve cesaretli olma özelliklerine yansımaya ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde; "Ö4: PTÖ yaklaşımı ile cesaretli olmayı öğrenebiliriz. Risk almanın bazen faydalı ve bazen zararlı olabileceğini öğrenir. Mesela biz üretip satıyoruz projelerini yaptığımızda, risk alarak cesaretli davrandık." ifadesini kullanarak PTÖ yaklaşımının risk alma ve cesaretli olma üzerindeki olumlu etkisi olduğunu açıklarken, "Ö5: PTÖ yaklaşımı ile projeler yaparak bize büyüdüğümüzde yeni işler yapabileceğimizi öğrendik. Büyüdüğümde bu işleri yaparken risk alıp cesaretli olabiliriz. Cesaretimiz olmazsa hiçbir şey ortaya koyamayız." ifadesi kapsamında risk alma ve cesaretli olma kavramını yeni işlerin kurulması kavramı ile ilişkilendirdiğini görmekteyiz. Ö2 ise: "Bence etkilidir. PTÖ ile öğrenciler öğrendikleri bilgilerle cesaretli olur ve risk alabilir." ifadesi ile PTÖ ile öğrencilerin yeni bilgiler edindiğini bu bilgiler sayesinde risk alma ve cesaretli olma konusunda kenidini geliştirebileceğini söyleyebiliriz.

2.4. PTÖ Yaklaşımının Çevresindeki Başarılı Girişimcileri ve Meslekleri Tanımaya

Yönelik Öğrenci Algıları: PTÖ Yaklaşımının çevresindeki başarılı girişimcileri ve meslekleri tanımaya etkisine yönelik öğrenci algıları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. PTÖ Yaklaşımının Başarılı Girişimcileri ve Meslekleri Tanımaya Yönelik Öğrenci Algıları

Kategori	Kod Adları	Dağılım (f)
Girişimcileri ve meslekleri tanıma	Girişimcileri örnek alıp, meslekler hakkında bilgi sahibi olma	14
	Benzer işler yapabiliriz	1
	Özgüvenimiz artar	1
Toplam		16

Tablo 12’de Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin çevresindeki başarılı girişimcileri ve meslekleri tanımaya yansımaya yönelik algıları aktarılmaya çalışılmıştır. Girişimcileri ve meslekleri tanıma ana kategorisi, “girişimcileri örnek alıp, meslekler hakkında bilgi sahibi olma (f=14)”, “benzer işler yapabiliriz (f=1)”, “özgüvenimiz artar (f=1)” şeklinde 3 alt kategoriden oluşmuştur. Öğrenciler, Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin çevresindeki başarılı girişimcileri ve meslekleri tanımaya etkisi ile ilgili, “girişimcileri örnek alıp, meslekler hakkında bilgi sahibi olabiliriz (f=14)” alt kategorisinde yoğunlaşmışlardır.

Öğrencilerin, Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin çevresindeki başarılı girişimcileri ve meslekleri tanımaya etkisi ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde; “Ö3: PTÖ ile bilmediğimiz bir mesleği ve girişimcileri tanıyabiliriz. O alanlarla ilgili yeni bilgiler öğrenebiliriz.” ifadesini kullanarak PTÖ Yaklaşımının meslekler hakkında bilgi sahibi olmada etkili bir yöntem olduğunu vurguladığı görülürken, “Ö8: Olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum. Yapılan projelerle çevremdeki meslek ve girişimcileri tanıdım. Ben de onları örnek alarak o işleri yapabilirim.” ifadesi ile yine PTÖ Yaklaşımının meslekleri tanıma ve öğrencilere iş fikri oluşturmada etkili olduğu belirtilebilir. “Ö14 ise: İlk olarak, eğer biz girişimcilerle daha çok buluşursak kendimize güvenimiz artar, meslekleri tanırız ve o işleri yapıp yapamayacağımızı anlarız. Yaptığımız projelerle biz meslekleri ve girişimcileri tanıdık.” ifadesi ile PTÖ yaklaşımının özgüven edinme ve meslekleri tanımada etkili bir yöntem olduğu söyleyebiliriz.

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, PTÖ Yaklaşımının girişimcilik becerisinin gelişimine yönelik kontrol ve deney gruplarına öntest ve sontest uygulama sonucunda elde edilen verilerin analiziyle, öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin son test lehine anlamlı bir artış gösterdiği ve öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Eroğlu ve Deveci (2021), öğretmen görüşleri çerçevesinde ortaokul öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ve girişimcilik becerisinin Sosyal Bilgiler öğretiminde kazandırılmasını belirlemeyi amaçladıkları çalışmalarında öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin yüksek çıktığı görülmüştür. Kalik ve Kirındı (2022), üstün/özel yetenekli öğrencilerine yönelik okul dışı STEM çalışmalarının STEM’e karşı tutum ve girişimcilik becerilerine etkisini tespit etmeyi amaçladıkları çalışmalarında, uyguladıkları öntest ve sontest sonuçlarından elde ettikleri verilere göre öğrencilerin girişimcilik becerilerinin son test lehine anlamlı bir şekilde arttığı görülmüştür. Çalışma grubundan farklı düzeyde öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerini belirlemek ve girişimcilik düzeylerini çeşitli değişkenlere göre değerlendirmenin amaçlandığı Pan ve Akay (2015), tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri yüksek çıkmıştır. Tarhan ve Gülmez (2021), girişimcilik becerisinin kazandırılmasında proje tabanlı öğrenme yaklaşımının etkisini inceledikleri çalışmalarında, Japonya’da eğitimin her kademesinde proje tabanlı öğrenmenin kullanıldığı görülmüş ve girişimcilik becerisinin kazandırılmasında “Proje Tabanlı Öğrenme” çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çalışma sürecinde veriler doküman inceleme yöntemi ile toplanırken, veriler içerik ve betimsel analiz ile yorumlanmıştır. Altı projenin kullanıldığı araştırma sonucunda Japonya’da, girişimciliğe ait bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasında projelerin etkin bir şekilde kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu bilgiler açısından değerlendirildiğinde çalışmada elde edilen sonuç ile alanyazın taramasından elde edilen sonuçların benzer olduğu söylenebilir.

Vurgun ve Bektaş (2019), altıncı sınıf öğrencilerinin Fen’e yönelik girişimcilik becerilerinin belirlenmesi kapsamında 469 öğrencinin katılımıyla nicel araştırmaya yönelik tarama desenini kullandıkları çalışmalarında, derslerinde deney uygulanan ve bilim şenliklerine katılan öğrencilerin girişimcilik becerilerinin bu etkinliklere katılmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Avcı ve ark., (2022), farklılaştırılmış öğretim uygulamalarının ortaokul öğrencilerinin elektrik ünitesi ve girişimcilik becerilerine etkisini inceledikleri, 57 öğrencinin katıldığı ön test ve son test kontrol grubu yarı deneysel desenle yürüttükleri araştırmalarında farklılaştırılmış eğitimin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin girişimcilik becerilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Ortaakarsu ve Can (2019), ortaokul öğrencilerinin fen tabanlı girişimcilik eğilimlerini araştırdıkları, tarama modeline göre tasarladıkları

çalışmalarını 245 ortaokul öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirdikleri tarama modelli çalışmaları sonucunda ortaokul öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin yüksek çıktığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu açıdan değerlendirildiğinde çalışmanın verileri ile alanyazın taramasından elde edilen verilerin birbirini desteklediği söylenebilir.

Araştırmada, Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerileri üzerine etkisine ilişkin analizde, “yeni fikirler edinme”, yeni ürünler geliştirme”, hayal gücünün gelişmesi”, “yeni işler kurma” kavramlarını yaratıcı düşünme becerisi ile ilişkilendirme görülmüştür. [Gömlüksiz ve Fidan \(2013\)](#), WEB Tasarımı dersinde PTÖ Yaklaşımının kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeye çalıştıkları çalışmalarında, öğrenciler PTÖ Yaklaşımının öğrencilerin yaratıcılık becerilerinin gelişmesinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. [Karataş ve Özcan \(2010\)](#), yaratıcı düşünme etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşüncelerine ve proje geliştirmelerine etkisini araştırdıkları çalışmalarında, yaratıcı bilişim teknolojileri etkinlikleriyle zenginleştirilmiş bilişim teknolojileri eğitimi ortamında bulunan öğrencilerin proje geliştirme başarılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Elde edilen bulgulardan ve tartışmalardan yola çıkarak PTÖ Yaklaşımının öğrencilerin yaratıcılık becerilerinin gelişmesi üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Araştırmada elde edilen sonuçlarla tartışılan araştırmalarda elde edilen sonuçlar arasında benzerlik olduğu görülmektedir.

Katılımcılar, Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin yenilikçilik becerileri üzerine etkisine ilişkin, “yeni bilgiler edinme”, “yeni ürünler ortaya koyma”, “düşünme becerilerinin gelişmesi” “deneyim kazanma” kavramlarını yenilikçilik becerisi ile ilişkilendirmişlerdir. [Uysal \(2021\)](#), PTÖ Yaklaşımıyla kazandırılabilen 21. Yüzyıl becerilerini belirlemeyi amaçladıkları çalışmada, PTÖ Yaklaşımıyla öğrencilere yenilik becerisinin kazandırıldığı sonucuna ulaşmışlardır. [Akbaş ve Aydın \(2019\)](#), Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının proje algılarını ortaya çıkarmayı amaçladığı çalışmalarında, öğretmen adayları PTÖ ile yenilikçilik kavramını ilişkilendirmişlerdir. Araştırmada elde edilen sonuçlarla tartışılan araştırmalarda elde edilen sonuçlar arasında benzerlik olduğu görülmektedir. [Bozkurt ve Alparslan \(2013\)](#), girişimci özelliklerinin ve üniversitede girişimcilik eğitiminin nasıl olması gerektiği ile ilgili çalışmalarında girişimcilerde bulunması gereken en önemli özelliklerden birinin de yenilikçilik olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada elde edilen sonuçlarla tartışılan araştırmalarda elde edilen sonuçlar arasında benzerlik olduğu görülmektedir. Buradan hareketle PTÖ Yaklaşımının yenilikçi özelliklerin kazandırılması açısından güçlü yönü göz önüne alındığında, girişimcilerin sahip olması gereken yenilikçilik becerisi kapsamında, öğrencilere girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında PTÖ Yaklaşımında etkili bir yöntem olabileceği sonucuna ulaşılabilir.

Araştırma, Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin risk alma ve cesaretli olma becerileri üzerine etkisine ilişkin, PTÖ Yaklaşımı sayesinde, “risk almayı ve cesaretli olmayı öğreniriz” cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin bu şekilde bir sonuca ulaşmasında, yapılan proje çalışmalarında girişimcilerle bir araya gelmeleri ve onların yaşam hikâyelerinde cesaretli olmaktan ve risk almaktan bahsetmelerinin etkili olduğu söylenebilir. [Uysal \(2021\)](#), çalışmada, üniversite öğrencilerinin PTÖ Yaklaşımı ile risk alma kavramını ilişkilendirdikleri görülmektedir. [Yıldız \(2012\)](#), PTÖ Yaklaşımının ortaöğretim öğrencilerinin yaratıcılık ve akademik risk alma becerisi üzerine etkisine yönelik yaptığı çalışmada, PTÖ Yaklaşımı öğrencilerin risk alma becerisi üzerinde anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlarla tartışılan araştırmalarda elde edilen sonuçlar arasında benzerlik olduğu görülmektedir.

Araştırmada, Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının ortaokul öğrencilerinin çevresindeki başarılı girişimcileri ve meslekleri tanımaya etkisine ilişkin, öğrenciler, “girişimcileri örnek alıp, meslekler hakkında bilgi sahibi olabiliriz”, “benzer işler yapabiliriz”, “kendimize güvenimiz artar” şeklinde cevaplar vermişlerdir. Alanyazında PTÖ Yaklaşımının başarılı girişimci ve meslekleri tanımaya etkisiyle ilgili herhangi bir sonuca ulaşılabilmiştir. Çalışmamızdan elde edilen sonuçlardan yola çıkarak PTÖ Yaklaşımının, başarılı girişimci ve meslekleri tanıma üzerinde etkili sonuçlar doğurabileceği sonucuna ulaşılabilir. Nitekim öğrenciler gerek okul dışında gerekse de okul ortamında yapılacak projeler kapsamında başarılı girişimciler ve meslekler hakkında bilgi sahibi olabilirler. [Bozyiğit ve Yaşa \(2015\)](#) aile desteğinin ve ailenin rol model alınmasının girişimcilik

eğilimine etkisini araştırdıkları çalışmalarında, ailesinde girişimci olan öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin daha yüksel olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çelik ve ark., (2014), üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri ile ailesel faktörler arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında, çevrelerinde girişimci modeller bulunan öğrencilerin gelecekte kendi işlerini kurma düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada elde edilen sonuçlar ile tartışılan araştırmaların sonuçları açısından benzer olduğunu yani girişimcilik ile başarılı bir girişimcinin çevresindeki rol modelleri örnek alması arasındaki ilişkinin PTÖ Yaklaşımı ile öğrencilere kazandırılabilceği sonucuna ulaşılabilir.

Elde edilen sonuçlar ve mevcut çalışmalar değerlendirildiğinde uygulayıcı ve araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

- Girişimcilik eğitimi veren KOSGEB, TÜBİTAK, Kamu Bankaları gibi kurumlarla iletişime geçilerek, yapılacak etkinlik ve uygulamalarla ilköğretim öğrencilerinin girişimcilik becerileri konusunda bilinçlenmeleri sağlanabilir.
- İlköğretim öğrencilerinin dâhil olduğu girişimcilik türlerine yönelik çalışmaların sayısının artırılması girişimcilik becerisinin kazandırılması konusunda etkili sonuçlar doğurabilir.
- PTÖ Yaklaşımının başarılı girişimci ve meslekleri tanımaya etkisi ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
- Öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada PTÖ Yaklaşımı dışında farklı öğretim yöntem ve tekniklerin kullanıldığı, öğrencinin merkeze alındığı araştırma çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Akbaş, Y. ve Aydın, M. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Proje Tabanlı Öğrenme (PTÖ) Algılarının İncelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 678-693.
<http://dx.doi.org/10.23891/efdyu.2019.137>.
- Akyürek, Ç. ve Şahin, Ç. (2013). İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 17(57), 51-68.
<https://dergipark.org.tr/pub/sosekev/issue/71342/1145740>.
- Alvarez, S. A., Barney, J. B., & Young, S. L. (2010). Debates in Entrepreneurship: Opportunity Formation. In Editör J. Zoltan , & D. B. Audretsch (Eds.), *Handbook of Entrepreneurship Research (An Interdisciplinary Survey and Introduction Second Edition)* (ss. 23-45). New York: Springer.
- Audretsch, D. (2012). Entrepreneurship Research. *Management Decision*, 50(5), 755-764.
<https://doi.org/10.1108/00251741211227384>.
- Avcı, Ö., Çelik, H. ve Bayram, K., (2022). Farklılaştırılmış Öğretim Uygulamalarının Ortaokul Öğrencilerin Elektrik Ünitesindeki Başarısı ve Girişimcilik Becerisi Üzerinde Etkisi. *Fen, Matematik, Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*. 5(3). 278-297.
<https://dergipark.org.tr/pub/fmgtd/issue/72834/1123088>.
- Barendsen, L. (2004). The Business of Caring: A Study of Young Social Entrepreneurs. GoodWork Project .
- Bijedić, T., Ebberts, I., & Halbfas, B. (2019). *Entrepreneurship Education Begriff – Theorie – Verständnis*. Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden;Springer Gabler.
- Bozkurt Çetinkaya, Ö. (2011). *Dünyada ve Türkiyede Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler*. Detay Yayıncılık.
- Bozkurt, Ö. Ç. ve Alparlan, A. M. (2013). Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler ile Girişimcilik Eğitimi: *Girişimci ve Öğrenci Görüşleri. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1), 7-28.
<https://hdl.handle.net/20.500.12428/407>.
- Bozyiğit, S. ve Yaşa, E. (2015). Ailenin Rol Model Alınmasının ve Aile Desteğinin Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerine Etkisi. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 19(1), 59-79.
<https://dergipark.org.tr/pub/cuiibfd/issue/4140/54376>.
- Bujor, A., & Avasilcai, S. (2016). The Creative Entrepreneur: a Framework of Analysis. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 221, 21-28.
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.05.086>.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Ekgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi Yayınları.
- Chen, C. (2003). A Constructivist Approach to Teaching: Implications in Teaching Computer Networking. *Information Technology, Learning, and Performance Journal*, 17-27.
- Clifford, O. E. (2014). Entrepreneurship Education: An Imperative in Social Studies Education Curriculum for Self-Reliant and National Security in Nigeria. *Department of Social Science Education, Delta State University*, 9(1), 1-9.
- Creswell, J., & Plano Clark, V. (2018). *Designing and Conducting Mixed Methods Research Third Edition*. Los Angeles: Sage Publications.
- Çakmak, Z., Akgün, İ. H., & Salur, M. (2021). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Proje Tabanlı Öğretim ile İlgili Çalışmaların Analizi: Bir Meta-Sentez Çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(3), 1224-1245. <https://dergipark.org.tr/pub/teke/issue/65009/1000835>.
- Çelik, A., İnce, M. ve Bozyiğit, S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetlerini Etkileyen Ailesel Faktörleri Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(3), 113-124. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/niguiibfd/issue/19756/211501>.
- Dere, İ. ve Dinç, E. (2018). Yapılandırmacı Bir Öğrenme ve Öğretme Yöntemi Olarak Sözlü Tarihin Sosyal Bilgiler Derslerine Entegrasyonu. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 115-127. <https://doi.org/10.17679/inuefd.335686>.
- Deveci, H. (2015). Çocuklara Girişimcilik Kazandırmada Sosyal Bilgilerin Rolü: Bir Araştırma Örneği. Pegem Akademi Yayınları.
- Dollinger, M. J. (2007). *Entrepreneurship Strategies and Resources Fourth Edition*. Marsh Publications.
- Downe-Wamboldt, B. (1992). Content Analysis: Method, Applications, and Issues. *Health Care for Women International*, 13(3), 313-321. <https://doi.org/10.1080/07399339209516006>.
- Drucker, P. F. (1985). *Innovation and Entrepreneurship Practike and Principles*. Perfect Bound.
- Edor, I. P. (2013). Social Studies Education and Entrepreneurship for Youth Empowerment in Nigeria. *Mediterranean Journal of Social Sciences MCSEER Publishing*, 4(12), 31-35. <http://dx.doi.org/10.5901/mjss.2013.v4n12p31>.
- Erdem, M., & Akkoyunlu, B. (2002). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Beşinci Sınıf Öğrencileriyle Yürütülen Ekip Proje Tabanlı Öğrenme Üzerine Bir Çalışma. *İlköğretim Online E Dergi*, 2-11. <https://dergipark.org.tr/pub/ilkonline/issue/8615/107287>.
- Eroğlu, S., Deveci, H. ve Gürdoğan Bayır (2020). Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği'nin Geliştirilmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi* 9(4), 1204-1224. <https://doi.org/10.30703/cije.696086>.
- Eroğlu, S. ve Deveci, H. (2021). Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeyleri ve Girişimcilik Becerisinin Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1190-1211. <https://doi.org/10.24315/tred.784710>.
- European Commission, E. (2016). *Entrepreneurship Education at School in Europe*. Publications Office of the European Union. https://publications.europa.eu/resource/cellar/74a7d356-dc53-11e5-8fea-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1 adresinden 13 Eylül 2022 tarihinde alınmıştır.
- Gömleksiz, M. N. ve Fidan, E. K. (2013). Proje Tabanlı Öğrenme Yönteminin Web Tasarımı Dersinde Kullanılmasına İlişkin Nitel Bir Çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 120-135. <https://dergipark.org.tr/pub/mersinefd/issue/17382/181559>.
- Gömleksiz, M. N. ve Kan, A. Ü. (2009). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Eleştirel Düşünme, Yaratıcı Düşünme ve Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılmasındaki Etkinliğinin Belirlenmesi (Diyarbakır İl Örneği). *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 1, 39-49. <https://dergipark.org.tr/pub/fudad/issue/47181/594083>.
- Gürdoğan, N. (2008). *Girişimcilik ve Girişim Kültürü*. İstanbul: İgiad Yayınları.
- Hisrich, R. D., Peters, M. P., & Shepherd, D. A. (2017). *Entrepreneurship*. Mc Graw Hill Education Publications.
- Howard, F., O'Connor, A., & Kuratko, D. F. (2016). *Entrepreneurship: Theory, Process, Practice (4th Edition)*. Victoria: Typeset by Cenveo Puplicher Services.
- Kalik, Y. ve Kırındı, T. (2022). Fen Bilimleri Dersinde Okul Dışı STEM Etkinliklerinin Üstün/Özel Yetenekli Öğrencilerin STEM'e Karşı Tutumlarına ve Girişimcilik Becerileri Üzerine Etkisi. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 10(1), 38-63. <https://doi.org/10.56423/fbod.1058632>.

- Karataş, S. ve Özcan, S. (2010). Yaratıcı Düşünme Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşüncelerine ve Proje Gelistirmelerine Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 225-243.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59507/855665>.
- Kirby, D. A. (2004). Entrepreneurship education: can business schools meet the challenge? *Emerald*, 46(8-9), 510-519. <http://dx.doi.org/10.1108/00400910410569632>.
- Leavy, P. (2017). *Research Design : Quantitative, Qualitative, Mixed Methods, Arts-Based, and Community-Based Participatory Research Approaches*. A Division of Guilford Publications.
- Marangoz, M. (2016). *Girişimcilik, Genişletilmiş ve Güncellenmiş* (3. Baskı). Beta Yayıncılık.
- MEB. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı(İlkokul ve Ortaokul 4, 5 , 6 ve 7. Sınıflar)*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Mecek, M. (2013). Kamu Kurumları ve Kamu İdarelerinin Tarihsel Süreç İçerisinde Girişimcilik Üzerine Etkileri. M. Marangoz , K. Karaosmanoğlu , S. Tezören ve Ü. Manat (Ed.), *Uluslararası Girişimcilik ve Kariyer Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss. 487-509) içinde. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları.
- Miles, M. B., Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. (2nd Edition). Calif. : SAGE Publications.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (2018). Hayat Boyu Öğrenme İçin Anahtar Yetkinliklere İlişkin Konsey Tavsiye Kararı. <https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/haberler/102-tuerkiye-yeterlilikle-cercevesi-dairesi-bakanl/3666-2018de-guencellenen-anahtar-yetkinlikler> adresinden 11 Aralık 2022 tarihinde alınmıştır.
- Ortaakarsu, F. ve Can, Ş., (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Fen Tabanlı Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(3). 361-369.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekvad/issue/51148/666808>.
- Özensoy, A. U. (2017). Proje Tabanlı Öğrenmenin Sosyal Bilgiler Dersinde Başarıya Etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(9), 165-175. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/goputeb/issue/34356/379953>.
- Özkaral, T. C., & Daş, H. (2022). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Yaklaşımına Yönelik Öz Yeterlilik Algıları ile Yer Temelli Eğitime İlişkin Tutumları. *Social Sciences Studies*, 2610-2621. DOI: 10.29228/sss.63693.
- Plano Clark, V., & Creswell , J. (2014). *Understanding Research A Consumer's Guide Second Edition*. Pearson Education, Inc.
- Pan, V. ve Akay, C. (2015). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Education Sciences* 10(2), 125-138.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsaedu/issue/19840/212536>.
- QAA. (2018). *Enterprise and Entrepreneurship Education: Guidance for UK Higher Education Providers*. Glasgow: Quality Assurance Agency for Higher Education.
https://www.qaa.ac.uk/docs/qaas/enhancement-and-development/enterprise-and-entrepreneurship-education-2018.pdf?sfvrsn=15f1f981_8 adresinden 18 Aralık 2022 tarihinde alınmıştır.
- Scarborough, N. M., & Cornwall, J. R. (2016). *Essentials of Entrepreneurship and Small Business Management*. United Kingdom: Pearson.
- Serhateri, A. ve Coşkun , E. (2006). *Girişimcilikte Elektronik Ticaretin Önemi*. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları: 86.
- Sommerrock, K. (2010). *Social Entrepreneurship Business Models Incentive Strategies to Catalyze Public Goods Provision*. Palgrave Macmillan.
- Tarhan, M. ve Gülmez, A. (2021). Girişimcilik Becerisinin Kazandırılmasında Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı: Japonya Örneği. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 5 (1), 175-188.
<https://doi.org/10.32960/uead.881576>.
- Tarhan, M. ve Kılıç, F. (2017). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Girişimcilik Eğitiminin Kazandırılması Yönelik Kaynaklar Bibliyografyası. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1974-1993.
<https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.32772-363986>.
- Tashakkori, A., & Creswell, W. J. (2007). Editorial: The New Era of Mixed Methods. *Journal of Mixed Methods Research*, 3-7. <http://dx.doi.org/10.1177/2345678906293042>.
- Taycı, K. ve Canbaz, S. (2014). Önlisans Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini ve Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4(1), 59-67.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejovoc/issue/5388/73070>.
- TDK. (1998). *Türkçe Sözlük-1 A-J. Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu Yayınları Türkçe Sözlükler Dizisi : 1. Türk Tarih Kurumu Basım Evi*.

- Toprakçı, E. (2016). *Eğitimbilim pedandragoji*. içinde Eğitimbilim Pedandragoji, 130-173. (Ed.: Erdal Toprakçı) Ankara: Ütopya Yayınevi
- Ukah, T. A., & Atah, C. A., (2021). Entrepreneurship Skills Development and Self Reliance Motive. *World Journal of Entrepreneurial Development Studies*, 6(1), 43-52.
- Uysal, Ö. (2021). Proje Tabanlı Öğrenme ile Kazanılan 21. Yüzyıl Becerilerine Yönelik Bir Nitel Araştırma. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 4(2), 85-110. <https://doi.org/10.47477/ubed.952556>.
- Vurgun, F. ve Bektaş, O. (2019). Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Fen'e Yönelik Girişimciliklerinin Belirlenmesi. *Fen, Matematik, Girişimcilik ve Teknoloji Dergisi*, 2(2). 60-78. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fmgted/issue/50283/583832>.
- Wickham, P. A. (2001). *Strategic Entrepreneurship*. Pearson Education.
- Yıldız, Z. (2012). *Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımınınorta Öğretim Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünme Problem Çözme ve Akadek Risk Alma Düzeylerine Etkisi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yüzbaşıoğlu, N. (2006). Girişimci Firmaların Gelişimini ve Yönetim Tarzlarını Etkileyen Faktörlerin Vaka Analizi Metodu Yardımıyla Değerlendirilmesi. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları:86.